

MARGARET BOURKE-WHITE' IN 1139 VE 1522 NUMARALI ALTIN MADENCİLERİ

Turhan ÜNVER
Maden Yük.Müh.(ODTÜ/1983)
TKİ Genel Müdürlüğü

Türk-Amerikan Derneği kütüphanesinde, dünyada önemli olayları ve kişileri belgeleyen foto muhabirlerinin fotoğraf albümleri üzerine yaptığım bir çalışmada Amerikalı foto muhabiri Margaret Bourke-White/insancıl Görüş fotoğraf albümü dikkatimi çekmişti. Albümün kapağında Mahatma Gandhi'nin iki yanında iki kız torununuyla Hindistan'ın özgürlük mücadelesinde İngiltere'yi protesto yürüyüşünden, öldürülmeden 2 saat önce, 78 yaşında çekilmiş imzalı fotoğrafı vardı. Albümün her sayfasında ayrı fotoğraflar, ayrı ülkelerin, ayrı yüzlerin, ayrı acıların, dünyanın gözü önünde yaşanan olaylara tanıklıkların belgeleri vardı.

Rusya'da 1917 Ekim Devriminden sonra ülkesinin "bireyci ve tarıma dayalı ekonomisini, sosyalist ve

sanayiye dayalı bir ekonomi haline getirmeyi hedefleyen Stalin'in 1928-1933 1.Beş Yıllık Planı gereğince giriştiği iddialı sanayileşme hamlesini görüntüleyen fotoğrafları, batılı foto muhabirlerinin girmesi yasak olan bu ülkeye "kapalı kapıdan" fotoğraf makinesiyle 1930-1932 yıllarında 3 defa girerek New York Times Magazine adına çekmeyi başarmıştır.Bu ülkedeki gözlemleri ve belgelediği görüntülerin yer aldığı "İşçinin patronsuz olduğu yer " adlı yazı dizisini hazırlayıp yayınlayarak ABD de büyük yankı uyandırmıştır.

1938-1939 yıllarında Nazilerin Çekoslovakya üzerindeki baskıları ve işgali, 1941 yılı yazında Nazi birlikleri ile Rusya'ya giriş ve Moskova'dan savaş görüntüleri, 1943 yılında ABD'nin Kuzey Afrika cephesini açması ve Alman üslerini bombalaması sonrası Sahra Çölü ve Tunus kıyıları, 1945 nisanında general Patton'un ordusuyla Almanya'da Bushenwald kampına giriş ve kampın canlı ölüleri, Erla kampında Nazilerin kaçarken yaktıkları 300 mahkumun feci sonları, " insanlığın alçalabileceği en alt düzey "in eseri görüntüler.Daha birçok tarihe tanıklık belgesi fotoğraflar, unutulacak gibi değil !..

1946-1948 yılları Hindistan'da Mahatma Gandhi önderliğinde İngiltere'ye karşı yürütülen bağımsızlık mücadelesinin görüntüleri, 1950 yılı Güney Afrika'sında ırkçı-faşist-baskıcı Pretorya rejiminde 2 milyon beyazın 8 milyon siyah üzerindeki uygulamalarından görüntüleri duyarlı ve insancıl bir görüşle belgelemiştir.

Bourke-White, "Kendi portrem" adlı kitabında; Güney Afrika'ya ilgi duyması ve sorunlarını belgelemek amacıyla 1950 yılında Life dergisi için 5 ay süreyle bu ülkeye gittiğini belirtir. "Bir madenci gettosunu dolaşırken, Johannesburg'da dans eden iki madencinin canlılıklarından ve zerafetlerinden etkilendim. Bu nedenle bütün kara Güney Afrikalıların ve sorunların simgesi bu iki kişinin fotoğraflarını çekmeye karar verdim. Foto denemesi için maden yetkililerinden izin için başvurduğumda, madencilerden birim diye söz edildiğini ve numaralarla kimliklendirildiklerini

gördüm. 1139 ve 1522 numaralı Altın Madencileri adlı fotoğrafı çekebilmek için 2100 metre derinliğinde bir maden kuyusundan yeraltına indim ve oradan madenin çıkarıldığı bölüme gitmek için 300 metre daha yürüdüm. Maden yetkilileri bu derinlikte fotoğraf çekilmesine istemeyerek izin vermişlerdi. Burada hava çok sıcak ve nemliydi, göçükler sık oluyordu, solunum güçlükle yapılıyordu. Bu koşullar altında, tarafsız bir muhabir izlenimi verirken, emekçinin trajik köleliğini ve ırk olarak küçük düşürülmüşlüğüne belgelemek işini göğüsleyerek deklanşöre bastım." diye anlatır.

Öğrencisi Karen Novak'ın sanatçının albümüyle ilgili bir değerlendirme yazısında, Altın madencileri fotoğrafı, Bourke-White'm Güney Afrika halkı ile özdeşleşme duygusunun çarpıcı bir anlatımı ve özetidir. Yalın kompozisyon ve yakın çekim, izleyicilerin sanatçının duygusunu paylaşmasını sağlar. İki madencinin çıplak ve terli bağrıları, emekçinin içinde bulunduğu zor çalışma koşullarını sergiler.

Tepelerinde bütün ağırlığıyla asılı duran kaya,baskı duygusunu pekiştirir. Madenciler kameradan gerilerde bir karanlığa umutsuzca bakarlar. Düdükler, baretler,

başlambaları, boyun bağı ve figürler gibi kompozisyon ayrıntıları fotoğrafın başarısının ayrılmaz parçalarıdır. Yapay ışıkla belirlenmiş her yüzey realitenin katılığı ve çetinliğini doğrular. Bourke-White'm fotoğrafta derinlik kullanmamasını, madencilerin kaya duvarı arasında kapanıp kalmalarını sağladığını, Güney Afrika madenlerinde haksızlığın, insanın küçük düşürülmesinin, ırkçılığın ve köleliğin önde geldiğini gördüğünü, " insanların yaşamlarından bu kadar çok şey almak karşılığında hiçbir şey vermemek beni öfkeye boğuyor... Yapmadığı halde iyilik yapar görünmek en çirkin şeydir." dediğini, fotoğraflarında izleyicilerin baskı kuranların çıkarları için insan ruhunun çiğnenmişliğini ve yaşam boyu mahpusluğunu derhal anlayabilmesini göstermek istediğini vurgular.

1952 yılı Kuzey-Güney Kore savaşında Koreli anaların acıları ve feryatları, kardeşin kardeşle savaştırılmasmm trajik görüntüleri...

New York Times Magazine, Fortune ve Life dergilerinde foto muhabirliği, onu dünyanın en sıcak bölgelerine, en ilgi çekici ülkelerine götürmüştür. ABD, SSCB, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Türkiye, Suriye, İran, Hindistan, Çin, Tunus, Fas, G.Afrika ve Kore geziler yaptığı, fotoğraflar çektiği, incelemelerde bulunduğu başlıca ülkelerdir.

Bir belgesel foto muhabiri ve denemeci olarak Bourke-White, sınır tanımaz yürekliliği ve göz kamaştırıcı yaşam biçimi yanında, en çok tarihteki büyük anları belgelemesi ve "gerçeğe varmak" için gösterdiği eşsiz kararlılıkla tanınır. Efsane kişiliği, duyarlılığı, sezgisi, insancıl görüş ve anlayışı onu hep birşeyler yapmaya koşturduğunu bir konferansında şöyle belirtiyor:

"Bugün dünyadaki olaylar öyle ciddi ki, bu konuda bir şeyler yapmak çok önemlidir.Fotoğrafçıların yapacağı çok şey vardır, çünkü gerçek, bir yolla resimlere girer. Belki bir kadın fotoğrafçı, erkek fotoğrafçıdan biraz daha fazla bir şeyler yapabilir, çünkü kadın fotoğrafçı bazı yerlere daha kolay girip çıkabilir, insanlarla görüşebilmesi daha kolay olabilir ve eğer haberlerin arkasında insanların görülmesini istemediği bir şeyi

Mfc**

gösterirse, hemen derhal kapı dışarı edilmeyebilir. Her durumda bugün o kadar çok şeyler oluyor, yaşamlarımızı etkileyen haberler arkasında öyle çok şey var ki, gerçeği göstermek fotoğrafçının görevi olmuştur.

Foto muhabirliği onu, fotoğraf sanatçılığının yanı sıra foto-röportajlar ve deneme yazıları hazırlamaya da yöneltmiştir. "Kendi Portrem" adlı yaşam öyküsü dahil on kitap, sayısız makale, onlarca kayıtlı konferans konuşması, birçok fotoğraf dizileriyle insanı etkileyici bir fotoğraf ve edebiyat ustalığı mirası bırakmıştır. Onun görsel sanatlara katkısının derinliği 15.000 fotoğraf ve 20.000 negatifte saklı kalmıştır. Syracuse Üniversitesi kütüphanesi, Joe&Emily Lowe Sanat Galerisi, New York/George Arents Araştırma kütüphanesi özel koleksiyonu, Time Inc. Resim koleksiyonunda;

ABD/Kuzey Dakota köylüleri ve kuraklık, Kızılderili çocuk, Doğu Feliciana mahallesi

SSCB/Demir eritici, Çalışan kız, Çekiçli çocuk, Ekaterina Dzhugashvili/Stalin'in annesi

Almanya/Bushenwald'm canlı ölüleri, Bushenwald: Acil yardım hastanesi, Erla:Ölüm sürüyor

Çekoslovakya/Karpatyah köylüler, Çingene anası

Hindistan/İp eğiricisi, Gandhi çıkırığın başında, Özgürlüğün yarı yolu, Brahman çocukları

G.Afrika/Dans eden altın madencileri, 1139 ve 1522 numaralı Altın Madencileri, Herero kadınları

Kore/Ağlayan üç kadın, savaşın yıktıkları, tüfekli çocuk , adlı seçme fotoğrafları yer almaktadır.

Margaret Bourke-White (1904-1971), fotoğraf ve fotoğrafçılık üzerine 1954 yılında NBC de yaptığı bir söyleşide; " Fotoğrafçılık kendi başına görkemli ve güçlü bir anlatım ortamıdır, bugüne dek hiçbir sanatın gerçekleştiremediği özel bir işlevi gerçekleştirebilecek yetenektir. Beni daha da çok ilgilendiren fotoğrafçılığın tarihin bir anını yakalamaktaki büyük ve bence kutsal sayılabilecek işlevidir. Gerçekliğin bir

anını yakalamak, öyle bir biçimde ve öyle bir seçme ile yakalamak ki, yakalanan bu durum kendinden daha fazlasını açıklasın." sözleri günümüze ışık tutmaktadır.

Televizyon yayıncılığının henüz olmadığı dönemlerde dünyadaki olayları görüntülemeye fotoğraf ve foto muhabirliği önemli bir rol üstleniyordu. Günümüzde TV yayıncılığı, TV ve video kameraları, dijital fotoğraf makineleri olayları görüntülemeye ve kamuoyu bilgisine sunulmasında çok ileri ve güzel gelişmeler sağlamaktadır.

Dünyada çekilmezleri çeken fotoğrafçı olarak ünlenen Bourke-White, yalnızca tarihin önemli anlarını ve olaylarını belgelemenin yanısıra " Altın Madencileri " adlı fotoğrafıyla, madencilik işkolunun zor ve çetin koşullar altında yoğun emek ve büyük cesaretle yürütülen, karşısında saygı duyulacak bir çalışma alanı olduğunu tüm dünyaya tanıtmış, madencilere sempatiyle bakılmasını sağlamıştır.

Madencilik sektöründe uluslararası nitelikte yayınlanan aylık periyodik dergilerin her yıl tüm dünya madencilerine açık, ödüllü fotoğraf yarışmaları düzenlediklerini görüyoruz.. Hatta yarışmaya gönderilecek fotoğrafları, konularına göre arama/açık işletme/yer altı işletmesi ve zenginleştirme tesisi olarak gruplandırmışlar bile.

Madencilik Bülteni olarak,ülkemizin dört bir yanında çoğunlukla da kent yaşamından uzaklarda, zor ve çetin koşullarda madencilik yapan meslektaşlarımızın çalışma yaşamlarındaki güzellikleri, ilginçlikleri, az rastlanan olayları çalışma koşullarını görüntüleyen, belgeleyen fotoğraflar çekmelerini ve bizlere ulaştırmalarını istiyoruz. Her sayımızda madencilik fotoğraflarının yer alacağı bir sayfa planlamaktayız. Arzumuz madencilik geliştirmek, güçlendirmek, büyütmek ve güzelleştirmek!..

Teknoloji ve bilim desteğiyle,türlü yöntem, hile ve oyunlarla doğanın bağrından madenlerin sökülüp çıkarılması mücadelesinde biz maden mühendislerinin gizemli ve serkeş dünyasını diğer meslek gruplarına ve toplum kesimlerine daha iyi anlatabilmek ve sevdirebilmek.